CONTRIBUŢIILE DE ASIGURĂRI SOCIALE DE STAT OBLIGATORII – ASPECTE TEORETICO-FISCALE

Gabriela SOFRONOVICI,

masterandă, anul II, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 351.71:368.042 E-mail: sofronovicigabriela57@gmail.com

Since ancient times, there has been a need for social security and social protection in the face of inevitable risks and vulnerabilities. For this reason, social insurance contributions play an important role in collecting the financial resources for this fund, as well as for the entire financial system of the state. Characterized by specific fiscal features regulated by law, social contributions represent mandatory payments made by employers or employees, calculated and paid according to established amounts and deadlines.

Actualmente, la nivel atât internațional, cât și național, au loc schimbări demografice, cum ar fi îmbătrânirea populației, provocări de ordin economic, precum creșterea ratei șomajului, munca nedeclarată, migrația forței de muncă, factori care generează presiune asupra bugetului de asigurări sociale de stat. Pe măsură ce crește numărul beneficiarilor de prestații sociale finanțate preponderent din contribuțiile colectate, iar numărul de contribuabili scade, sustenabilitatea sistemului de asigurări sociale devine incertă.

Prezentul demers științific denotă importanța contribuțiilor de asigurări sociale de stat care rezultă din capacitatea lor de a asigura stabilitatea financiară, dar și echitatea în societate, în sensul în care acestea participă la redistribuirea resurselor pentru domeniul protecției sociale.

Scopul lucrării rezidă în analiza și examinarea instituției contribuțiilor de asigurări sociale de stat sub aspectul reglementărilor normative din Republica Moldova și determinarea rolului acestora în bugetul asigurărilor sociale de stat, în particular, și în bugetul public național, la general. Printre obiectivele de cercetare se enumeră: i) documentarea științifică privind delimitarea teoretico-conceptuală a contribuției de asigurări sociale de stat obligatorie, securitate socială, dar și protecție socială; ii) analiza evolutiv-istorică a contribuțiilor de asigurări sociale ca plăți de susținere a fondurilor publice; iii) evocarea principiilor care guvernează prelevarea contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii; iv) identificarea și clasificarea subiecților obligați la plata contribuţiilor; v) analiza particularităților calculării și achitării contribuțiilor de asigurări sociale în Republica Moldova; vi)stabilirea locului și rolului Serviciului Fiscal de Stat și a Casei Naționale de Asigurări Sociale în gestionarea, monitorizare și colectarea contribuțiilor de asigurări sociale; vii) elucidarea disfuncționalităților în procesul de colectare și evidență a contribuțiilor de asigurări sociale prin prisma prac-

ticii judiciare şi a studiilor de caz; viii) analiza comparată a sistemului de asigurări sociale de stat prin implementarea bunelor practici internaţionale; x)concluzionarea asupra subiectului abordat şi propunerea de recomandări.

Contribuţiile de asigurări sociale sunt acele plăţi cu caracter obligatoriu pe care angajatorii sau angajaţii, numiţi contribuabili au obligaţia de a le achita către sistemele publice un anumit procent din veniturile lor brute, în schimbul unor asigurări, în caz de incapacitate de muncă, maternitate sau pensie, fiind guvernate de principiile precum: unicităţii, egalităţii, solidarităţii sociale (inter şi intrageneraţii), obligativităţii, contributivităţii, repartiţiei, autonomiei, imprescriptibilităţii, incesibilităţii [1, p.9-16]. Aceeaşi definiţie ne-o statuează şi Legea 489/1999 privind sistemul public de asigurări sociale [2].

În această cheie, un rol pregnant în procesul colectării contribuţiilor de asigurări sociale îl au autorităţile publice. Astfel, Serviciul Fiscal de Stat are obligaţia legală de a sancţiona cazurile de diminuare a contribuţiilor de asigurări sociale, neprezentarea dărilor de seamă, declararea eronată sau alte abateri, în conformitate cu prevederile art. 261, alin. 5) din Codul Fiscal al Republicii Moldova [3]. În lupta cu munca nedeclarată şi salariile „în plic”, instituţia desfăşoară controale fiscale şi măsuri de descurajare. În anul 2024, datorită acţiunilor de conformare voluntară, SFS a adus suplimentar la buget 82,83 milioane lei, din care 23,2 milioane au fost contribuţii de asigurări sociale [4, p. 25]. Pe de altă parte, CNAS, prin atribuţiile sale este singura autoritate publică care gestionează bugetul asigurărilor sociale de stat, iar pe parcursul anului 2024, la bugetul asigurărilor sociale de stat au fost înregistrate contribuţii în sumă de 24 879,2 milioane lei, spre deosebire de 21 524,2 milioane lei în 2023 şi 18 573,4 milioane lei în 2022 [5, p.12-13].

De cele mai dese ori, unul dintre factorii care generează anumite disfuncţionalităţi în colectarea contribuţiilor de asigurări sociale rezidă în situaţia financiară precară a agenţilor economici, care ulterior ajung în incapacitate de plată, şi prin urmare intră în procedura de insolvabilitate [6, p.39-40]. Atât SFS, cât şi CNAS întreprind măsuri în vederea apărării legitime a intereselor patrimoniale ale statului prin depunerea unei cereri de alăturare la cerere introductivă cu privire la intentarea procesului de insolvabilitate faţă de debitor, prin care va dispune de achitarea contribuţiilor de asigurări sociale, majorări de întârziere/penalităţi şi amenzi. Se constată existenţa unei stări de fapt care indică clar imposibilitatea entităţii debitoare de a-şi achita obligaţiile exigibile, inclusiv datoriile curente, scadente şi istorice, precum şi validarea creanţelor de către 2 autorităţi în mod dublu de la acelaşi debitor, ceea ce creează o situaţie confuză.

În consonanţă cu cele expuse, concluzionăm că statul are obligaţia constituţională de a asigura protecţie socială, iar pentru realizarea acestui scop este esenţial un sistem fiscal eficient, axat pe colectarea corectă a contribuţiilor sociale de stat. Acestea reprezintă nu doar venituri fiscale majore, ci şi un act de solidaritate între generaţii, fiind strâns legate de munca legal declarată şi de respectarea drepturilor sociale. Persistenţa erorilor în declararea contribuţiilor şi fenomenul salariilor „în plic” care reprezintă o practică compromiţătoare afectează negativ sistemul, motiv pentru care este necesară

digitalizarea proceselor, întărirea colaborării autorităților și consolidarea rolului Serviciului Fiscal în administrarea contribuțiilor.

Prin urmare, întru sintetizarea celor expuse supra, se propun următoarele recomandări. În vederea îmbunătățirii instrumentelor administrative de creștere a conformării voluntare și prevenirii evaziunii fiscale, se recomandă monitorizarea permanentă a corectitudinii datelor înscrise în dările de seamă fiscale în materia declarării contribuțiilor de asigurări sociale de stat. În ceea ce privește recuperarea sumelor contribuțiilor de asigurări sociale de stat de la plătitorii aflați în procedură de insolvabilitate, se propune instruirea, dezvoltarea abilităților și capacităților profesionale ale personalului pentru a interveni prompt în astfel de cazuri, să se dezvolte colaborarea CNAS cu SFS, astfel încât creanțele revendicate să fie tratate cu prioritate.

O altă recomandare rezidă în reformarea sistemului de autorități în domeniul contribuțiilor de asigurări sociale, în sensul în care atribuțiile ce țin de evidența, gestionarea, monitorizarea completării și prezentării dărilor de seamă să fie exclusiv în atribuțiile Serviciului Fiscal de Stat, iar Casa Națională de Asigurări Sociale să rămână drept autoritate publică de gestionare și acordare a prestațiilor sociale. Necesitatea trecerii în atribuțiile SFS ce ține de evidența contribuabililor la bugetul de asigurări sociale reiese din raționamentul creșterii transparenței, obiectivității, eficienței administrării fiscale, dar și al reducerii admiterii erorilor, birocrației și a unor procese duble.

Referințe:

1. MOŞTEANU, T. Finanțe, Buget, Sinteze teoretice si aplicații practice. Bucureşti: Ed. Economica, 2001. 672 p.
2. Legea nr. 489 din 08.07.1999 privind sistemul public de asigurări sociale. Publicată în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 1-4 din 06.01.2000.
3. Codul Fiscal al Republicii Moldova nr. 1163 din 24.04.1997. Publicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 62 din 18.09.1997.
4. Raportul de activitate al Serviciului Fiscal de Stat pentru anul 2024. Disponibil pe: https://sfs.md/uploads/files/Rapoarte%20anuale/Raport%20de%20activitate%20al%20SFS%20pentru%20anul%202024.pdf, [accesat la 15.03.2025].
5. Raportul de activitate al CNAS pentru anul 2024. Disponibil pe: https://cnas.gov.md/doc.php?l=ro&idc=417&id=7114&t=/Rapoarte/Rapoarte-anuale-privind-activitatea-CNAS/Raportul-de-activitate-al-CNAS-pentru-anul-2024, [accesat la 05.04.2025].
6. VLAICU, V., ROTARU, A., BOAGHI, V., VIDAICU, D. Drept fiscal. Suport de curs. Chișinău: CEP USM, 2014. 287 p.

Recomandat
***Vlad VLAICU**, dr., conf. univ.*